

STAREȚUL MACARIE DE LA OPTINA

Traducere din limba rusă de pr. prof. Teoctist Caia

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2012

CUPRINS

Precuvântare	10
Capitolul I – Proveniența lui Mihail Nicolaevici Ivanov, mai apoi Starețul ieroschimonah Macarie și viața lui în lume.....	11
Capitolul II – Intrarea lui Mihail Nicolaevici la Sihăstria Născătoarei de Dumnezeu de la Ploșciansk. Stareții contemporani cu dânsul și importanța stărețismului. Așezarea Sihăstriei Ploșciansk.....	21
Capitolul III – Starea Sihăstriei Ploșciansk la intrarea aici a lui Mihail Nicolaevici și viețuirea lui sub cărmuirea Starețului Iona și mai apoi a schimonahului Atanasie Zaharov	29
Capitolul IV – Venirea la Sihăstria Ploșciansk a Starețului duhovnicesc, Părintele Leonid. Apropierea de dânsul a Părintelui Macarie. Lucrarea Părintelui Macarie la Sihăstria Ploșciansk și mutarea sa la Schitul Optina.....	45
Capitolul V – Legăturile reciproce dintre Starețul Leonid și Părintele Macarie	55
Capitolul VI – Calitățile sufletești ale Starețului Macarie dobândite cu ajutorul lui Dumnezeu, cu ostenele și nevoințele sale și cu darurile binecuvântate, care i-au adus curând o mare reputație printre oamenii cuminți	66
Capitolul VII – Însușirile firești ale Starețului Macarie, ambianța intelectuală, înfățișarea exterioară, chilia și rânduiala zilnică ...	88
Capitolul VIII – Organizarea exterioară a Schitului Optina și rânduiala bisericească în timpul Starețului Macarie.....	100
Capitolul IX – Privire generală despre importanța deosebită a păstoririi Părintelui Macarie. Despre descoperirea cugetelor de Stareți. Relațiile duhovnicești ale Starețului Macarie cu frații de la Optina	115
Capitolul X – Relațiile Starețului Macarie cu unii frați de la Optina – din schit și din mănăstire	134

Capitolul XI – Starețul Macarie, continuatorul ostanelilor literare ale Starețului moldovean Paisie Velicicovski la editarea scrierilor Sfinților Părinți	157
Capitolul XII – Vizitele Starețului Macarie în alte eparhii. Vizita arhimandritului Antonie, loțiitorul Lavrei Sfânta Treime. Relațiile mitropolitului Filaret al Moscovei și ale arhimandritului Antonie cu Starețul Macarie. Participarea Mitropolitului Filaret la ostenele cărțurărești de la Optina	174
Capitolul XIII – Relația unor ierarhi și a unor persoane care au avut atingere cu ostenele cărțurărești de la Optina cu Starețul Macarie și cu frații săi din schit	211
Capitolul XIV – Relațiile Starețului Macarie cu unele mănăstiri de monahi și de monahii	234
Capitolul XV – Relațiile Starețului Macarie cu vizitatorii mireni	265
Capitolul XVI – Despre scrisorile Starețului Macarie	275
Capitolul XVII – Relațiile Starețului Macarie cu domnul D. L. și familia sa	293
Capitolul XVIII – Povestirea minunată a schimonahiei Iulia Gurieva de la Sihăstria de maici Sfântul Ambrozie de la Samordino despre Starețul Macarie, împreună cu prietenul său, ierodiaconul și pătimitorul Metodie	315
Capitolul XIX – Lucrările minunate ale harului dumnezeiesc prin rugăciunile Starețului Macarie întru izbăvirea celor ce veneau la el cu credință și pedeapsa lui Dumnezeu pentru necuviința față de Stareț care era preamărit de Însuși Domnul	326
Capitolul XX – Starețul Macarie refuză îndatorirea de înaintestătător și rangul de arhimandrit. Dragostea lui față de credință și evlavie. Scrisoarea de mulțumire a mitropolitului Filaret adresată Starețului. Interesul Starețului față de literatura duhovnicească și evenimentele patriei. Necazurile Starețului în ultimi ani de viață și rezolvarea unor nedumeriri legate de acest eveniment	344
Capitolul XXI – Ultimii ani și circumstanțele vieții Starețului Macarie. Suferința din zilele de dinaintea morții și sfârșitul său fericit	369

Capitolul XXII – Mutarea trupului adormitului întru Domnul Stareț Macarie din schit în mănăstire. Masa de pomenire. Scrisorile de compătimire ale admiratorilor Starețului pentru pierderea sa	383
Capitolul XXIII – Lucrările binefăcătoare ale Starețului Macarie după moartea sa: vindecări, mângâieri, încurajări, muștrări ...	394
Adaos	412

Capitolul XV

RELAȚIILE STAREȚULUI MACARIE CU VIZITATORII MIRENI

Starețul Macarie avea aceeași sfântă dragoste și aceeași sinceră bunăvoință și față de monahi și față de vizitatorii mireni care căutau la el un folos duhovnicesc.

Între acești vizitatori, nu puțini dintre ei, prin educație și starea lor socială, făceau parte și cei din elitele timpului. Deseori îl vizita pe Părintele Macarie contele Alexandru Petrovici Tolstoi, fost oberprocuror al Sfântului Sinod și Constantin Karlovici Zederholm, care era însărcinat cu probleme speciale pe lângă contele (mai târziu a devenit ieromonahul Clement, din schit); senatorul Petru Ivanovici Solomon cu familia, renumitul scriitor-filozof Ivan Vasilevici Kireevski, care a netezit cale, spre Părintele Macarie unui alt renumit scriitor, Nicolae Vasilevici Gogol care, așa cum spunea un bătrân fost înaintestătător al Sihăstriei Optina, arhimandritul Dositei¹¹⁵, a stat la casa de pelerini a mănăstirii vreo trei săptămâni. În tot acest timp l-a vizitat în fiecare zi pe Starețul Macarie și a discutat îndelung cu dânsul. Și Starețul, din partea sa, îl vizita aproape zilnic, după prânz, la casa de pelerini a mănăstirii în camera unde locuia. Se știe cu exactitate că părintele Macarie, din punct de vedere al învățaturii creștine, nu îi accepta activitatea literară și l-a sfătuit să părăsească acest mod de a scrie și să înceapă o nouă viață în Hristos,

¹¹⁵A trecut la Domnul pe data de 3 martie 1900.

după poruncile Evangheliei. Gogol a consimțit aceasta, punând la inimă povețele Starețului Macarie. În timpul cât a stat la Optina acestui oaspete venerabil i s-a propus, desigur, cu binecuvântarea Starețului, să lectureze cartea Sfântului Ioan Scărarul. Citind, Gogol a spus așa: „Ce psihologie adâncă!”. S-a auzit că după ce s-a întors la Moscova starea lui sufletească s-a schimbat cu desăvârșire. A încetat nu numai să scrie în tonul ridiculizant, dar și-a exprimat și părerea de rău pentru cele scrise de el mai înainte. Pentru această cotitură în concepția lui despre viață și lume mulți l-au proclamat scrântit la minte. Pentru că Ivan Kireevski l-a atras pe Gogol spre Starețul Macarie, acești oameni s-au comportat cu rea voință față de Kireevski. După aceasta Gogol a mai venit la Optina la Stareț încă de vreo două ori și, în timpul șederii la casa de pelerini a mănăstirii, mergea cu sârguință la slujbele bisericesti din schit.

În anul 1851, pe data de 8 septembrie, a vizitat Sihăstria Optina scriitorul Andrei Nicolaevici Muraviov, renumit datorită evlaviei sale. A stat aici vreo două zile și a vizitat și schitul.

În afară de aceste renumite personalități, au vizitat Optina și pe Starețul Macarie foarte mulți oameni din toate păturile sociale: nobili, negustori, mici burghezi, țărani. Mai ales în posturile de peste an era o mare afluență de popor și precumpănitor în postul Adormirii Maicii Domnului, când duhovnicii abia mai reușeau să-i spovedească pe cei veniți la mănăstire și în fiecare zi se împărtășeau câteva sute de oameni. Starețul nu spovedea, ci doar îi primea pe cei veniți pentru descoperirea cugetelor și pentru sfaturi folositoare de suflet. Îi primea pe bărbați în chilia sa de dimineață până seara târziu, iar pentru femei ieșea dincolo de porțile schitului. În ultimii ani ai vieții sale primea femeile într-o chilie din afară, care, cu timpul, a fost anexată la chilia sa, având o intrare dinafara schitului. Această chilie s-a numit totdeauna „hibarcă”, adică bordei.

În relațiile cu vizitatorii Starețul nu era părtinitor. Îl vizitau și rudele dintre monahi și dintre mireni, dar el se comporta în același fel cu toți. Starețul primea pe toată lumea cu iubire părintească, îi asculta cu răbdare și cu o blândețe uluitoare, stăruindu-se, pe cât posibil, să-i mulțumească pe toți. Și aceasta o făcea în fiecare zi și nu un an, ci mai bine de 20 de ani, arătând tuturor calea cea adevărată spre mântuire. În felul acesta, în chip nevăzut pentru smeritul său suflet și pentru el însuși s-a împlinit făgăduința lui Dumnezeu: „Cel ce va face și va învăța, acesta mare se va chema în Împărăția cerului” (Mt. 5, 19).

Dar dacă Starețul se comporta atât de compătitor față de vizitatori, aceștia se închinau cu adevărat înaintea lui și mai ales poporul simplu. În ochii celor ce urmăreau aceasta se prezenta un tablou înduioșător când el, smeritul și bunul Stareț trecea pe cărăruia ce ducea din schit la casa de pelerini a mănăstirii. „Părinte, scumpule! – așa striga, de exemplu, o țarancă – sunt de tare mulți ani bolnavă. Nu pot pune mâna pe nimic, iar la noi în sat este multă muncă. Ajută-mă, de dragul lui Hristos!” Și prinzându-se de picioarele Starețului le uda cu lacrimile ei, făcând precum Cananeeanca. Ce i-a răspuns smeritul Stareț, când spre el erau ațintite sute de priviri ale vizitatorilor care îl însoțeau? „Ce faci, maică? – spunea el. Domnul este cu tine. Ridică-te, de dragul lui Dumnezeu, ridică-te. Sunt om păcătos, nu știu nimic, nu pot să fac nimic. Pentru aceasta sunt doctori. Dar eu ce sunt?”. „Părintele meu – continua să strige bolnava, fără să-l lase pe Stareț - nu plec de lângă tine. Roagă-te pentru mine, păcătoasa. Pe tine te ascultă Dumnezeu. Poruncește să mi se aducă untdelemn sau apă sfințită. Tu ai ajutat-o pe una”. Starețul a chemat-o într-o parte, i-a dat o povață duhovnicească și a binecuvântat-o; i-a poruncit ucenicului de chilie să-i dea apă sfințită sau untdelemn de la candela care arde în chilia sa înaintea icoanei Maicii Domnului de Vladimir. Și totdeauna acest ulei era

binefăcător, cu milostivirea Celui care a pus în inima bolnavei atât credință și smerenie față de robul Său.

Iată ce ne povestea amintitul ieromonah Leonid Kavelin: „Mă întorceam odată din mănăstire la schit. Pe cărare mă întrebă o femeie bătrână de la țară, care făcuse până aici vreo trei sute de verste cu fiica ei bolnavă: «Părinte, tată duhovnicesc, cum aș putea să-l văd pe Părintele Macarie? De dragul lui Dumnezeu spune-i, dragule. Chiar de la Liturghia de dimineață îl aștept și nu mai pot». După cum se știe, Starețul mergea prin casele de pelerini cam de la ora două. «Dar de ce trebuie să-l vezi, maică?» – am întrebat-o eu. «Fiica îmi este bolnavă, părintele meu – a răspuns ea. Sunt trei ani de când am amânat nunta. Dumnezeu a binecuvântat-o: i-a căzut un bărbat bun, o iubește, are grijă de ea – nu-L putem supăra pe Dumnezeu – dar se usucă și se ofilește și nu știu de ce. Am încercat și la doctori, am dus-o și în pelerinaj – poate mijlocește Dumnezeu... Nu ne ajută oare Părintele Macarie? Ai noștri au fost la el. Cine s-a dus supărat s-a întors cu bucurie; bolnavii s-au însănătoșit. Pleacă, Stepanida, mi-au spus. Este un om cu milă – primește pe oricine și este bucuros să ajute pe oricare. Iată, am plecat împreună cu fiica mea. Spune-i, scumpule despre noi, ai milă». «Dar tu trebuie să-l aștepti la casa pelerinilor», i-am spus eu. «Vai, părintele meu – mi-a răspuns cu durere bătrâna – acolo sunt oameni mulți, nu ajungi, se așteaptă de dimineața până seara. Mă tem că nu voi răzbate. Alții așteaptă câte trei zile». Și, într-adevăr, unii stăteau la casa pelerinilor nu doar trei zile, dar și săptămâni întregi așteptând posibilitatea să stea de vorbă cu Starețul.

Este cunoscut, fără îndoială, că toți cei care primeau și îndeplineau cu credință sfaturile Starețului, care avea darul binecuvântat al chibzuinței duhovnicești, primeau, prin mijlocirea sa, nu numai folos duhovnicesc, dar și sănătate trupească și sporire în treburile lor lumești. Pe atunci erau o mulțime de exemple de felul acesta, parte din

care au fost arătate pe parcursul povestirii, iar altele le vom prezenta în continuare.

Erau însă și vizitatori care se împiedicau de piatra necredinței și ieșeau de la Stareț fără să se folosească de sfaturile sale. Alții veneau la el având deja formată o părere înaltă și originală despre dânsul. Filozofând la cele pământești, își închipuiau că Starețul este un om cu cele mai vaste cunoștințe științifice și că trebuie doar să se prezinte la el și vor asculta un torent de cuvinte din gura lui. Se înțelege de la sine că făcându-și astfel de idei, rămâneau cu totul nemulțumiți văzând în fața lor un bătrân simplu și smerit, care nu numai că nu arunca cu vorbele, dar uneori chiar și cu cei ce aveau mare nevoie, din cauza bolii, abia putea încheia o discuție. Erau și unii care veneau la Stareț din simplă curiozitate și în timpul discuției aveau tendința să-l învețe ei pe Stareț, în loc să asculte de la el ceva folositor. Starețul, dedicându-se în întregime slujirii aproapelui și nevrând să supere pe nimeni, îi primea și pe aceștia, cu toate că uneori se plângea ucenicilor săi apropiați că astfel de vizitatori îi răpesc timpul său prețios care, de fapt, nu îi aparține. „Părinte! – i-au spus ucenicii când din chilie a ieșit un astfel de vizitator – se pare că el v-a învățat mai mult pe dumneavoastră!”. „Dar ce, – a răspuns smeritul Stareț – îi mulțumesc. El m-a înțeles mai bine decât voi. Ce ar putea să învețe de la mine, păcătosul? El știe multe. Știe tot”. Se întâmpla ca unii din acești curioși, fără să înțeleagă de ce îl vizitau pe Stareț oamenii credincioși, să înceapă să contverseze cu aceștia. Atunci, în afară de cazuri rare și deosebite (mai exact, dacă nu se discutau probleme de credință), Starețul întrerupea sau scurta discuția spunând: „După cum știți și dumneavoastră și știți mai bine decât mine, eu sunt un om neînvățat”. Apoi ori tăcea, ori continua discuția despre alte probleme fără importanță, sau făcea o mică glumă.